

EYLÜL AYI FİYAT GELİŞMELERİ

4 Ekim 2024

Özet

Tüketici fiyatları eylül ayında yüzde 2,97 oranında yükselmiş, yıllık enflasyon 2,59 puan düşüşle yüzde 49,38 olmuştur. Yıllık enflasyon, enerji ve hizmetlerde daha belirgin olmak üzere, tüm ana gruplarda gerilemiştir. Bir önceki ay düşüş sergileyen gıda fiyatları eylül ayında işlenmemiş gıda alt grubu kaynaklı olarak görece yüksek bir artış kaydetmiştir. İşlenmiş gıda fiyat artışı ise alt grup genelinde ılımlı gerçekleşerek olumlu bir görünüm arz etmiştir. Enerji fiyatları da bu dönemde ılımlı bir seyir izlemiştir. Temel mal grubu aylık fiyat artışı bir miktar yükselmiş, söz konusu gelişmede giyim ve ayakkabı grubu yanında dayanıklı tüketim mallarının etkisi hissedilmiştir. Hizmet grubunda aylık fiyat artışı gücünü korurken, eylül ayında hizmet enflasyonu üzerinde okula dönüş etkisi öne çıkmıştır. Ayrıca, bu dönemde sözleşme yenileme oranının yüksek olmasıyla aylık kira enflasyonu güçlü seyrini korumuştur. Üretici fiyatları artışı önceki aya kıyasla bir miktar yavaşlamış, yıllık üretici enflasyonu gerileme eğilimini sürdürmüştür. Bu görünüm altında, mevsimsellikten arındırılmış verilerle, aylık değişimler B göstergesinde yatay seyrederken diğer göstergelerde bir önceki aya kıyasla bir miktar yükselmiştir.

Bu rapor, fiyat istatistiklerinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanmasını izleyen iş günü içinde yayımlanmakta ve TCMB'nin bir önceki ayın enflasyon rakamlarına ilişkin ilk görüşlerini ifade etmekte olup, resmi fiyat istatistiklerinin açıklanması ile Para Politikası Kurulu toplantısı arasında geçen süre zarfında aylık enflasyon gelişmelerinin kamuoyu tarafından daha sağlıklı biçimde yorumlanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. 2 Ekim 2024 tarihli, 2024-55 numaralı duyuruda belirtildiği üzere bu raporla birlikte TÜİK tarafından yayımlanan mevsimsel düzeltilmiş veriler kullanılmaya başlanmıştır.

Değerlendirmeler

Eylül ayında tüketici fiyatları yüzde 2,97 oranında yükselmiş ve yıllık enflasyon 2,59 puan azalarak yüzde 49,38 seviyesine gerilemiştir (Grafik 1). Mevsimsel etkilerden arındırılmış tüketici fiyat artışı bir önceki aya kıyasla yatay seyretmiştir (Grafik 2). B endeksinin yıllık değişim oranı 2,64 puan azalarak yüzde 48,23 olurken C endeksinin yıllık değişim oranı 2,46 puan düşüyle yüzde 49,10 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 1).

Yıllık tüketici enflasyonuna katkılar incelendiğinde, hizmet, enerji, gıda, temel mal ve alkol-tütün-altın gruplarının katkıları bir önceki aya kıyasla sırasıyla 0,98, 0,64, 0,50, 0,28 ve 0,19 puan azalmıştır.

Mevsimsellikten arındırılmış verilerde, aylık artışlar bir önceki aya kıyasla B göstergesinde yatay seyredirken, C göstergesinde sınırlı bir miktarda yükselmiştir (Grafik 3). Fiyat artışları, B endeksinin oluşturan gruplardan işlenmiş gıdada yavaşlarken, hizmetlerde yatay seyretmiş, temel mallarda ise artış kaydetmiştir (Grafik 4). Hizmetlerde aylık fiyat artışındaki yüksek seyir korunurken, temel mal enflasyonu düşük seyretmeye devam etmiştir. Ana eğilime ilişkin medyan enflasyon ve SATRIM gibi alternatif göstergeler de eylül ayında bir miktar yükselmiştir (Grafik 5 ve 6).

Hizmet fiyatları eylül ayında yüzde 4,90 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu 4,91 puan gerileyerek yüzde 72,92 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık enflasyon ulaştırmada daha belirgin olmak üzere yüksek bazın da etkisiyle tüm alt gruplarda gerilemiştir (Grafik 7). Aylık bazdaki yüksek artışta, kira, ulaştırma ve eğitim hizmetleri belirleyici olmuştur. Kira aylık enflasyonu eylül ayında sözleşme yenileme oranının yüksek seyretmesinin de etkisiyle yüzde 7,62 ile güçlü seyretmiş, yıllık kira enflasyonu ise 3,83 puan düşüyle yüzde 117,43'e gerilemiştir. Ulaştırma hizmetleri aylık enflasyonunda (yüzde 6,89) büyük ölçüde okul servis ücretlerinin etkisi hissedilmiştir. Bu dönemde, bir önceki aya kıyasla güçlenen diğer hizmetler alt grubunda (yüzde 5,47) üniversite ücretlerinin sarkan etkisiyle eğitim hizmetleri (yüzde 14,21) öne çıkmıştır. Lokanta-otel aylık enflasyonu bir önceki aya kıyasla bir miktar yükselirken, bu gelişmede konaklama grubu tarafında üniversitelerin açılmasına istinaden yurt ücretlerindeki artışlar belirleyici olmuştur. Diğer taraftan, bu dönemde haberleşme aylık enflasyonu düşük bir seviyede görece yatay seyretmiştir.

Eylül ayında, temel mal grubu yıllık enflasyonu 0,65 puan gerileyerek yüzde 28,26 olmuştur. Yıllık enflasyon giyim ve ayakkabı grubunda artarken, diğer alt gruplarda gerilemiştir (Grafik 8). Dayanıklı mal (altın hariç) alt grubunda yıllık enflasyon yüzde 22,77'ye düşmüş; aylık fiyat artışı yüzde 1,82 ile bir önceki aya göre bir miktar yükselmiştir. Bu dönemde fiyatlar, beyaz eşya ve otomobil kalemlerinde sırasıyla yüzde 3,81 ve 2,66 oranında artarken mobilya (yüzde -0,74) ve diğer elektrikli ve elektriksiz ev aletlerinde (yüzde -0,33) gerilemiştir. Giyim ve ayakkabı grubunda fiyatlar sezon geçişine de bağlı olarak yüzde 3,63 oranında artış kaydetmiştir. Diğer temel mallar alt grubu fiyatları ise yüzde 1,43 ile bir önceki aya benzer oranda artmıştır.

Enerji fiyatları eylül ayında yüzde 0,44 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu 5,51 puan düşerek yüzde 62,94 olmuştur (Grafik 9). Uluslararası petrol fiyatlarındaki gelişmelerin katkısıyla akaryakıt fiyatları aylık bazda yüzde 1,58 oranında gerilemiştir. Buna karşılık tüp gaz ve katı yakıt fiyatları aylık bazda sırasıyla yüzde 7,25 ve yüzde 2,65 oranında artmıştır.

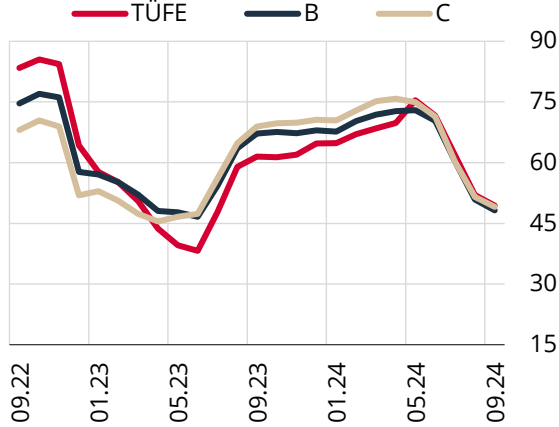
Gıda ve alkolsüz içecekler grubu fiyatları eylül ayında yüzde 2,48 oranında artmış, yıllık enflasyon 1,16 puan düşerek yüzde 43,72 olmuştur (Grafik 9). Yıllık enflasyon işlenmemiş gıda grubunda 1,59 puan yükselerek yüzde 43,34 oranında gerçekleşirken, işlenmiş gıda grubunda 3,61 puan gerileyerek yüzde 44,05 olmuştur (Grafik 10). Bu dönemde, işlenmemiş gıda grubunda taze meyve ve sebze fiyatları sebze (yüzde 6,74) öncülüğünde yükselirken, diğer işlenmemiş gıda grubunda yumurta fiyatları artışı yüzde 34,25 ile dikkat çekmiştir. İşlenmiş gıda grubu fiyatları ise yüzde 1,59 oranında yükselirken, alt kalemler bazında görece ılımlı fiyat artışları izlenmiştir.

Alkollü içecekler ve tütün ürünleri fiyatları eylül ayında yüzde 4,16 oranında yükselmiştir. Önceki iki ay maktu vergi güncellemesi kaynaklı olarak fiyatı yükselen tütün ürünlerinde, eylül ayında ise firma kaynaklı fiyat artışları gerçekleşmiştir.

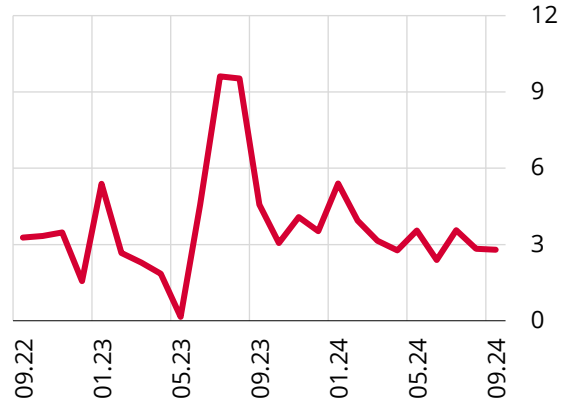
Yurt içi üretici fiyatları eylül ayında yüzde 1,37 oranında artmış, yıllık enflasyon yüksek bazın etkisiyle 2,66 puan düşerek yüzde 33,09'a gerilemiştir (Grafik 11 ve Tablo 2). Bu dönemde ana sanayi grupları itibarıyla, sermaye malı grubundaki fiyat artışı yüzde 1,89 olurken, ara malı (yüzde 1,27) ve enerji (yüzde 0,45) manşet oranı sınırlayan gruplar olarak öne çıkmıştır (Grafik 12). Sektörler bazında incelendiğinde, tütün ürünleri, kömür ve linyit, metal cevherleri, diğer mamul eşyalar, basım ve kayıt hizmetleri, içecekler, motorlu kara taşıtları ile deri ve ilgili ürünler fiyat artışları ile öne çıkan alt gruplar olmuştur.

Grafik ve Tablolar

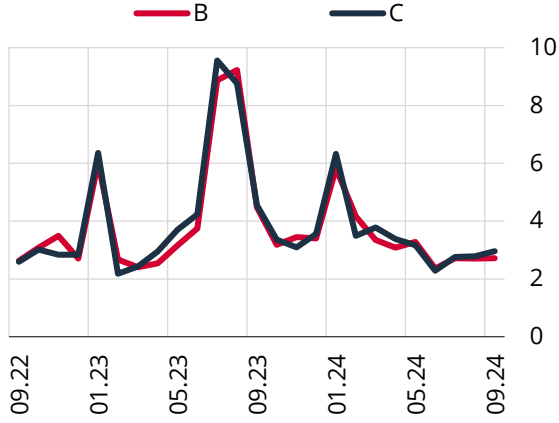
Grafik 1: TÜFE, B ve C
(Yıllık % Değişim)

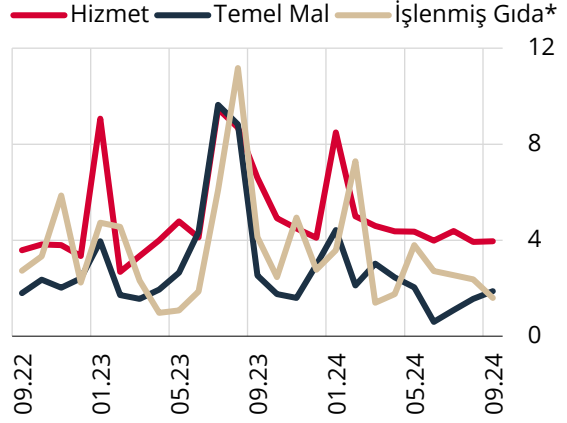
Grafik 2: TÜFE
(Mev. Ar., Aylık % Değişim)

Grafik 3: B ve C Endeksi
(Mev. Ar., Aylık % Değişim)

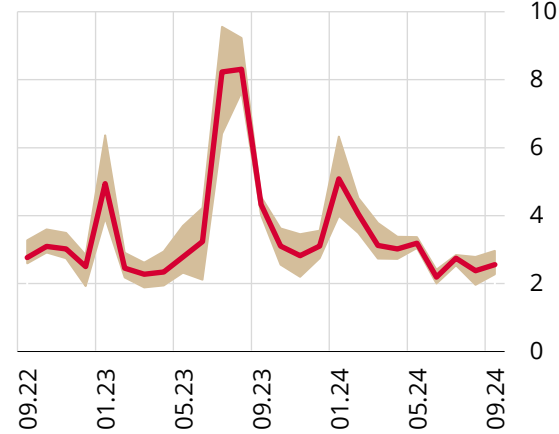

Grafik 4: B Endeksinin Ana Bileşenleri
(Mev. Ar., Aylık % Değişim)

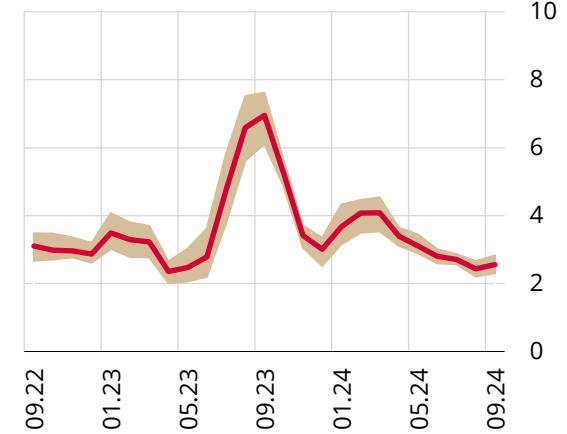

* işlenmiş gıda grubunda istatistiksel olarak anlamlı bir mevsimsel etki bulunamadığı için, ilgili veri grafikte mevsimsel etkilerden arındırılmadan sunulmuştur.

Grafik 5: Ana Eğilim Göstergeleri**
(Mev. Ar., Aylık % Değişim)

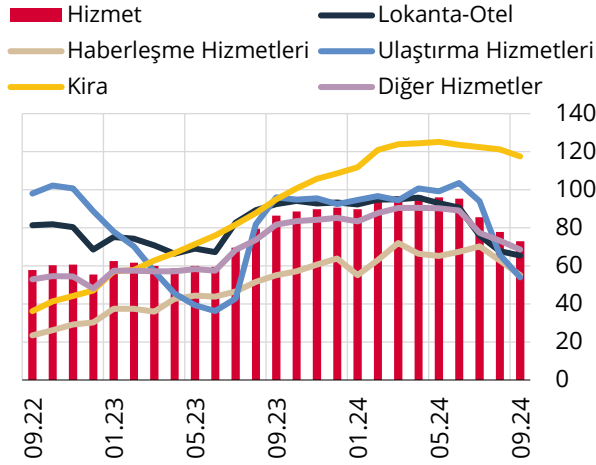
Grafik 6: Ana Eğilim Göstergeleri**
(Mev. Ar., Aylık % Değişim, 3 Aylık Ortalama)

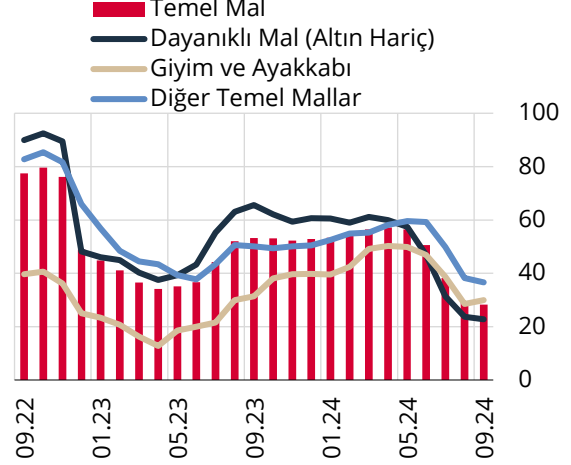
** Mevsimsellikten arındırılmış B, C, SATRIM, Medyan, oynak kalemleri dışlayan, dinamik faktör modeli olmak üzere 6 farklı göstergenin ortalamasıdır. Taralı alan maksimum ve minimum aralığını göstermektedir.

Grafik 7: Hizmetler

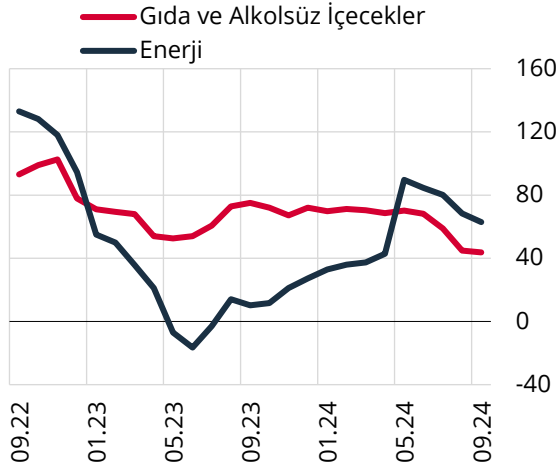
(Yıllık % Değişim)

Grafik 8: Temel Mallar

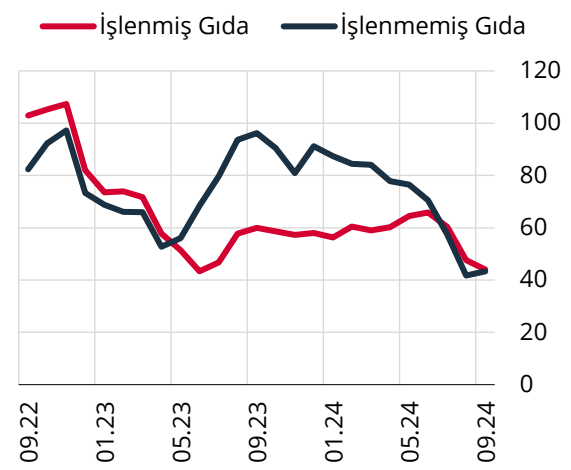
(Yıllık % Değişim)

Grafik 9: Gıda ve Enerji

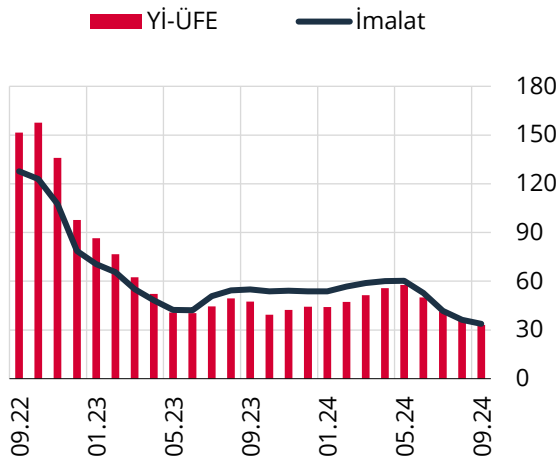
(Yıllık % Değişim)

Grafik 10: İşlenmiş ve İşlenmemiş Gıda

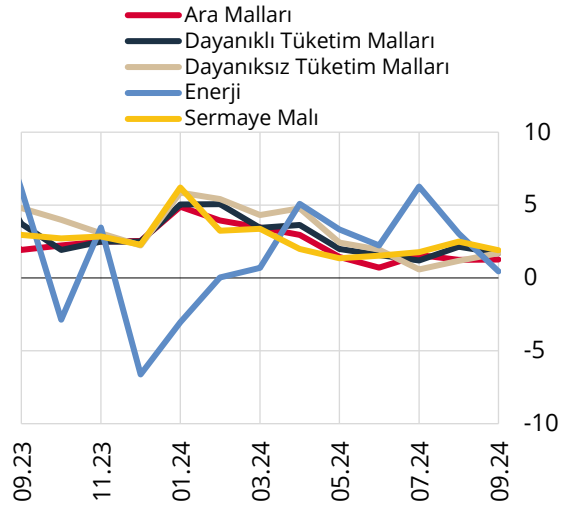
(Yıllık % Değişim)

Grafik 11: Yi-ÜFE ve İmalat

(Yıllık % Değişim)

Grafik 12: Yi-ÜFE Ana Sanayi Grupları

(Aylık % Değişim)

Tablo 1: TÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Aylık		Yıllık	
	Eyl.24	Eyl.23	Eyl.24	Eyl.23
TÜFE	2,97	4,75	49,38	61,53
1. Mallar	2,06	3,42	40,27	52,39
Enerji	0,44	3,83	62,94	10,25
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	2,48	3,32	43,72	75,14
İşlenmemiş Gıda	3,54	2,39	43,34	96,17
Taze Meyve-Sebze	3,17	0,23	32,70	102,46
Diğer İşlenmemiş	3,75	3,74	50,07	93,88
İşlenmiş Gıda	1,59	4,13	44,05	59,95
Ekmek ve Tahıllar	1,40	2,87	42,83	60,45
Diğer İşlenmiş	1,68	4,79	44,77	59,82
Enerji ve Gıda Dışı Mallar	2,35	3,37	31,00	54,87
Temel Mallar	2,07	2,59	28,26	53,23
Dayanıklı Mallar (Altın Hariç)	1,82	2,58	22,77	65,61
Giyim ve Ayakkabı (*)	3,63	2,51	29,93	31,36
Diğer Temel Mallar	1,43	2,66	36,60	50,10
Alkollü İçecekler ve Tütün	4,16	10,03	52,35	67,16
Altın	4,28	0,57	46,54	66,21
2. Hizmetler	4,90	7,88	72,92	86,46
Kira	7,62	9,52	117,43	95,03
Lokanta ve Oteller	2,72	4,15	65,41	92,48
Ulaştırma Hizmetleri	6,89	15,23	53,92	95,97
Haberleşme Hizmetleri	0,33	5,39	55,08	55,04
Diğer Hizmetler	5,47	8,46	68,49	81,64
3. Temel Göstergeler				
B - İşlenmemiş Gıda Ürünleri, Enerji, Alkollü İçkiler ve Tütün ile Altın Hariç TÜFE	3,22	5,06	48,23	67,22
C - Enerji, Gıda ve Alkolsüz İçecekler, Alkollü İçkiler ile Tütün Ürünleri ve Altın Hariç TÜFE	3,57	5,28	49,10	68,93
D - İşlenmemiş Gıda, Alkollü İçecekler ve Tütün Ürünleri Hariç TÜFE	2,84	4,88	50,05	57,02
F - Yönetilen-Yönlendirilen Fiyatlar Hariç TÜFE	3,08	4,59	46,09	69,46

Kaynak: TÜİK.

* Giyim hizmetlerini içermemekte olup, sadece malları kapsamaktadır.

Tablo 2: Yİ-ÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Ağırlık (%)	Eylül 2024		Eylül 2023	
		Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
Yİ-ÜFE	100	1,37	33,09	3,40	47,44
Madencilik	3,66	1,83	43,59	5,97	69,43
İmalat	86,45	1,25	33,77	3,07	55,05
Petrol Ürünleri Hariç İmalat	82,76	1,51	36,45	2,85	54,71
Petrol ve Ana Metal Ürünleri Hariç İmalat	73,88	1,47	37,86	3,25	57,02
Elektrik, Gaz Üretimi ve Dağıtımı	9,28	2,28	17,01	5,47	-17,08
Su Temini	0,61	1,95	48,70	13,72	68,36
Ana Sanayi Kollarına Göre Yİ-ÜFE					
Ara Mali		1,27	32,70	1,92	45,79
Dayanıklı Tüketim Malları		1,70	37,95	3,73	61,94
Dayanıklı Tüketim Malları (Mücevherat Hariç)		1,00	35,13	4,33	64,00
Dayanısız Tüketim Malları		1,70	44,38	4,80	67,98
Sermaye Mali		1,89	36,55	2,96	65,83
Enerji		0,45	11,89	6,12	13,41

Kaynak: TÜİK.